

Ο νέος περιβαλλοντικός νόμος: Η εσχάτη πλάνη χείρων της πρώτης

Αθήνα, 11/5/2020

Ο νέος “περιβαλλοντικός” νόμος δίνει τη χαριστική βολή στο πολύπαθο ελληνικό περιβάλλον. Στα αλλεπάλληλα πλήγματα που έχει δεχθεί τα τελευταία χρόνια (δασικός νόμος, νόμος για τις ακτές, δασικοί χάρτες κ.λπ.) έρχεται να προστεθεί ένα ακόμα πιο βαρύ: **η ιδιωτικοποίηση της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης**. Θα εστιάσουμε σε αυτό, όχι γιατί οι λοιπές ρυθμίσεις του νόμου είναι λιγότερο καταστροφικές. Αλλά γιατί η συγκεκριμένη εξουδετερώνει, και θεσμικά πλέον, κάθε έννοια περιβαλλοντικής προστασίας, σχεδιασμού και ελέγχου.

Ας λέει λοιπόν το Σύνταγμα (άρθ. 24) ότι «η χωροταξική αναδιάρθρωση της χώρας [...] υπάγεται στη ρυθμιστική αρμοδιότητα του Κράτους». Ας επαναλαμβάνει παγίως η νομολογία του ΣτΕ ότι η χωροταξία και η πολεοδομία, κατά ρητή συνταγματική επιταγή, ασκούνται από όργανα του ίδιου του κράτους, ούτε καν των ΟΤΑ, ούτε φυσικά από ιδιώτες. Γιατί το Σύνταγμα και το Ανώτατο Δικαστήριο της χώρας επιμένουν τόσο πολύ σε αυτό; Όχι βέβαια γιατί υποθάλπουν τη γραφειοκρατία ούτε γιατί αγνοούν τα προβλήματα της Δημόσιας Διοίκησης. Αλλά γιατί γνωρίζουν καλά ότι η επιλογή της κατάλληλης θέσης για κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα, έστω και “πράσινη”, δεν είναι απλή υπόθεση. Οι επιπτώσεις, συνήθως μη αναστρέψιμες, στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, στην κοινωνία, στην οικονομία είναι πολλαπλές και αλληλένδετες. Γι’ αυτό και το Σύνταγμα εμπιστεύθηκε την εκτίμησή τους στα όργανα του κράτους, τα οποία διαθέτουν πολύπλευρη επιστημονική γνώση, αντικειμενικότητα, απαλλαγμένη από πανταχόθεν πιέσεις, καθώς και την αυξημένη ευθύνη που αναλογεί στους δημόσιους λειτουργούς και υπαλλήλους.

Ουτοπικό; Ίσως, αλλά στα δύσκολα κρίνεται η ικανότητα των κυβερνώντων. Αν η Δημόσια Διοίκηση έχει τρωτά σημεία, είναι ευθύνη της Πολιτείας να τη διορθώσει και όχι να την εξουδετερώσει. Ο νομοθέτης, όμως, του νέου “περιβαλλοντικού” νόμου αντιμετωπίζει τόσο τη διάγνωση όσο και τη θεραπεία των αδυναμιών του κρατικού μηχανισμού ως απλή, ή μάλλον υπεραπλουστευμένη, υπόθεση. Τα προβλήματα της περιβαλλοντικής αδειοδότησης δεν οφείλονται, κατ’ αυτόν, ούτε στον ψευδεπίγραφο χωροταξικό σχεδιασμό ούτε στην αδιανόητη πολυνομία που εξυπηρετεί πάσης φύσεως σκοπιμότητες ούτε στις επίμονες πιέσεις που ασκούν προς πάσα κατεύθυνση οι ενδιαφερόμενοι. Οφείλονται αποκλειστικά σε επαγγελματική διαστρόφη των αρμοδίων υπηρεσιών και ιδίως εκείνων που επιμένουν να κάνουν σωστά τη δουλειά τους, διστάζοντας, ενίοτε, να δώσουν το πράσινο φως σε καταστροφικά για το περιβάλλον σχέδια. Και ο νέος νόμος τούς τιμωρεί με πλήρη εξουδετέρωση. Εφεξής, ο έλεγχος των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των πάσης φύσεως επενδυτικών σχεδίων προσχηματικά και

μόνο παραμένει στη Διοίκηση. Οι προβλεπόμενες αποκλειστικές προθεσμίες (ούτε καν 3 μήνες συνολικά, από την υποβολή του φακέλου μέχρι την τελική έγκριση, συμπεριλαμβανομένης και της γνωμοδότησης όλων των αρμοδίων υπηρεσιών και της υποβολής αντιρρήσεων εκ μέρους των ενδιαφερομένων λ.χ. περιβαλλοντικών οργανώσεων, κατοίκων περιοχής κ.λπ.) μαρτυρούν από μόνες τους ότι η Διοίκηση, και να θέλει, είναι αδύνατον να προβεί σε ουσιαστικό έλεγχο. Στην πραγματικότητα ο έλεγχος ανατίθεται στον ίδιο τον ελεγχόμενο επενδυτή μέσω των ιδιωτών πιστοποιημένων εκτιμητών, που αναλαμβάνουν να αξιολογήσουν τη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων που ο ίδιος συνέταξε και να διαβεβαιώσουν τις αρμόδιες υπηρεσίες ότι το ελεγχόμενο έργο ή δραστηριότητα δεν παρουσιάζει κανένα απολύτως περιβαλλοντικό πρόβλημα. Το κράτος υποχρεούται να βάλει, μέσα σε ελάχιστες ημέρες, την τελική υπογραφή, τηρώντας έτσι και τα συνταγματικά προσχήματα.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα, η αδειοδότηση των ΑΠΕ. Όσο καλές, άγιες και πράσινες οι ΑΠΕ, δεν υστερούν σε πολλαπλές περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Δεν το ισχυρίζονται οι πολέμιοί τους, το λέει η «Ειδική Έκθεση για τις ΑΠΕ και την Αντιμετώπιση της Κλιματικής Αλλαγής» της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Αλλαγή του Κλίματος του ΟΗΕ (IPCC). Η τελευταία επισημαίνει, λ.χ. για τα αιολικά πάρκα, τις πολλαπλές περιβαλλοντικές επιπτώσεις τους στα οικοσυστήματα, τη βιοποικιλότητα, το μικροκλίμα, την ανθρώπινη υγεία, την ποιότητα ζωής των τοπικών κοινωνιών, το περιβαλλοντικό κόστος απομάκρυνσής τους κ.λπ. Για όλους αυτούς τους λόγους, η επιλογή των περιοχών της Χώρας που είναι κατάλληλες να υποδεχθούν ΑΠΕ ήταν (υποτίθεται) αντικείμενο του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ΑΠΕ, που εγκρίθηκε το 2007. Το Ειδικό όμως αυτό Πλαίσιο, αντί να αξιολογήσει τα οικοσυστήματα, την χλωρίδα, την πανίδα, τον δασικό πλούτο, τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, τα γεωλογικά, υδρολογικά, κλιματολογικά δεδομένα κάθε συγκεκριμένης περιοχής, ώστε να επιλέξει τις κατάλληλες, προτίμησε μια πιο εύκολη λύση. Χαρακτήρισε ολόκληρη την Επικράτεια, με ελάχιστες εξαιρέσεις (αρχαιολογικοί χώροι κ.λπ.) ως κατάλληλη για την εγκατάσταση αιολικών πάρκων. Το πρόβλημα μετατέθηκε έτσι (ως μη έδει) στο επίπεδο της ατομικής περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Τώρα, όμως, με τον νέο νόμο, και το επίπεδο αυτό παρακάμπτεται. Οι ΑΠΕ μπορούν να εγκατασταθούν σχεδόν οπουδήποτε με βάση την προηγούμενη ιδιωτικοποιημένη συνοπτική διαδικασία.

Το ξήλωμα των διοικητικών διαδικασιών που έχουν τεθεί για την προστασία των πολλαπλών, και συχνά αλληλοσυγκρουόμενων, πτυχών του δημοσίου συμφέροντος δεν είναι μόνο αντισυνταγματικό, είναι και επικίνδυνο. Η ζωτική ανάγκη ύπαρξης ικανής και αξιόμαχης Δημόσιας Διοίκησης αποδείχθηκε περίτρανα κατά την πρόσφατη υγειονομική κρίση. Όμως, η περιβαλλοντική κρίση είναι και αυτή ζήτημα ζωής και θανάτου που δεν αφορά μόνο το μέλλον των παιδιών μας, αλλά και το δικό μας παρόν. Ο νέος περιβαλλοντικός νόμος την επιταχύνει, επιβεβαιώνοντας ότι, στον καίριο τομέα της περιβαλλοντικής προστασίας, η εσχάτη πλάνη χείρων της πρώτης.